УДК 339.9

Семів С. Р.,

e-mail: centercoop@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4682-7359, Researcher ID: G-1169-2019, к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Якубич Е. В.,

e-mail: emily10082000@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7198-8744, Researcher ID: AAG-8144-2019, студентка, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ЕВОЛЮЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КООПЕРАТИВНОГО АЛЬЯНСУ

Анотація. У даній науковій публікації авторами проаналізовано особливості та тенденції розвитку міжнародного кооперативного руху на сучасному етапі. Окреслено внесок міжнародного кооперативного руху у розвиток світової економіки і вирішення глобальних проблем сучасності. З'ясовано роль Міжнародного кооперативного альянсу (МКА) у розвитку кооперативного сектору економіки у світі. Проаналізовано еволюцію розвитку, секторальну та регіональну структуру МКА. Висвітлено основні етапи розвитку МКА та діяльність його окремих комітетів. Систематизовано стратегічні завдання розвитку МКА, окреслено їх відповідність Глобальним цілям сталого розвитку ООН. Пояснено причини зростання чисельності членів МКА за рахунок бурхливого розвитку кооперативного руху в Африці, Америці та АТР під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр. Обґрунтовано причини незначного зменшення чисельності кооперативних організацій в країнах Європи починаючи з 1994 р. Наголошено на ефективній співпраці МКА та ООН, а також ILO, FAO та національними урядами. Розглянуто модель розвитку кооперативного бізнесу, що базується на розроблених МКА сучасних кооперативних принципах (*Voluntary and Open Membership, Democratic Member Control, Member Economic Participation, Autonomy and Independence, Education, Training and Information, Cooperation among Cooperatives, Concern for Community*). Проаналізовано стратегічні напрями розвитку МКА відповідно з програмами «Бачення 2020 року» та «Co-ops for 2030 campaign», в якій визначено три основні завдання кооперативного руху: викорінення бідності, покращення доступу до основних товарів та послуг та захист довкілля. Розглянуто основні напрями, проблеми та пріоритети розвитку міжнародного кооперативного руху у контексті тематики Міжнародного кооперативного дня. Проаналізовано індикатори сучасної європейської кооперативної моделі соціально-відповідального бізнесу («бізнесу з людським обличчям»). Обґрунтовано напрями подальшого співробітництва кооперативного сектору економіки України з світовими кооперативними інституціями та національними кооперативними організаціями.

Ключові слова: Міжнародний кооперативний альянс, міжнародний кооперативний рух, Глобальні цілі сталого розвитку, міжнародна інтеграція, споживча кооперація.

Semiv S. R.,

e-mail: centercoop@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4682-7359, Researcher ID: G-1169-2019, PhD (Economics), Associate Professor of Department of International Economic Relations, Lviv

Yakubych E. V.,

e-mail: emily10082000@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7198-8744, Researcher ID: AAG-8144-2019,

Student, Lviv University of Trade and Economics

THE EVOLUTION AND STRATEGIC FUNDAMENTALS FOR DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION ALLIANCE

Abstract. *In this scientific publication authors have analysed features and progress of international co-operative movement trends on the modern stage. The contribution of international co-operative movement is outlined to development of world economy and decision of global problems of contemporaneity. There is found a role of International Co-operative Alliance(ICA) in the co-operative sector of economy development in the world. There is also analysed both evolution of development, sectoral and regional structure of ICA. The main stages of the ICA's development and the activities of its individual committees are covered as well. The strategic tasks of the ICA's Development have been systematized as well as their accordance to the UNO Global aims of sustainable development are outlined. There are explained the reasons for the increase of the number of ICA's members due to the rapid development of the cooperative movement in Africa, America and the Pacific Rim during the 2008-2009 global financial crisis. There is also substantiated the reasons for the slight decrease of number of cooperative organizations in European countries since 1994. There is also emphasized on effective cooperation between the ICA and the UN, as well as the ILO, FAO and national governments. There is considered the model of development of cooperative business, based on modern cooperative principles that was developed by ICA (Voluntary and Open Membership, Democratic Member Control, Member Economic Participation, Autonomy and Independence, Education, Training and Information, Cooperation among Cooperatives, Concern for Community). The strategic directions of the ICA's development are analyzed in accordance with the "Foresight of 2020" and "Co-ops for 2030 campaign" programs, which identifies three main objectives of the cooperative movement: poverty eradication, improving access to basic goods and services, and environmental protection. The main directions, problems and priorities of the development of the international cooperative movement in the context of the International Cooperative Day are considered also. There are analyzed indicators of the modern European cooperative model of socially responsible business ("human face business"). The directions of further co-operation of the co-operative sector of economy of Ukraine with world co-operative institutes and national cooperative organizations are substantiated.*

Keywords: *International Co-operative Alliance, international co-operative movement, Global sustainable development goals, international integration, consumer cooperation.*

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-8510-2019-16-20>

Постановка проблеми. Розбудова кооперативного сектору світової економіки в останні десятиріччя у все більшій мірі забезпечує позитивний вплив на вирішення багатьох глобальних проблем соціально-економічного розвитку (посилення бідності населення та безробіття у світових масштабах, значного розшарування суспільства за рівнем доходів, гендерної нерівності, загострення екологічних проблем тощо). Про значну роль кооперативних підприємств та організацій у світі свідчить те, що 2012 рік був визнаний ООН Міжнародним роком кооперативів (відповідно до резолюції ООН № 64/136). Значну роль у розвитку міжнародного кооперативного руху відіграють міжнародні кооперативні інституції, які завдяки високому рівню організації, консолідації і єдності у все більшій мірі впливають на посилення стійкого розвитку як у високорозвинутих країнах, так і країнах з перехідною економікою. У світовому масштабі національні кооперативні організації інтегруються у межах членства в Міжнародному кооперативному альянсі (МКА), який є найвпливовішою кооперативною інституцією, діяльність якої носить глобальний характер. Вказане обумовлює необхідність систематизації досвіду розвитку та концептуальних засад діяльності МКА і узагальнення внеску його територіальних та галузевих підрозділів у підвищення стійкості кооперативного сектору у національному та глобальному вимірах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку національного і міжнародного кооперативного руху та його впливу на стійкість економічних систем в умовах глобальної економіки розглядаються у працях таких вітчизняних вчених: Апопія В. В. [1], Бабенка С. Г. [2], Балабана П. Ю. [3], Гелея С. Д. [9], Гончаренка В. В. [4], Гороховського І. Л. [5], Даниленка А. С. [6], Манджури О. В. [7], Саблука П. Т. [8] та інших. Сучасні тенденції розвитку міжнародного кооперативного руху та його вплив на соціально-економічний розвиток у світі знаходяться у центрі уваги зарубіжних дослідників, зокрема Бірчелла Дж. [10], Бласі Дж., Борчагі К., Мічі Дж. [12], Коколіні К. [13], Лорда Б. [19], Мюнкнера Х. [20]

та інших. Проте у сучасних дослідженнях ще недостатньою мірою висвітлені інституційні засади активізації міжнародного кооперативного руху, роль МКА у розбудові кооперативного сектору в умовах глобальної економіки. Потребують системного аналізу проблеми активізації співробітництва кооперативного сектору економіки України з загальносвітовими і, зокрема, європейськими, кооперативними інституціями.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз еволюції та сучасних особливостей діяльності МКА у контексті його впливу на процеси стійкого розвитку кооперативного сектору економіки, узагальнення концептуальних положень та принципів його діяльності в умовах глобальних викликів сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні МКА є найвпливовішою та найавторитетнішою міжнародною кооперативною інституцією у світі. Про це свідчить те, що станом на 2019 р. МКА об'єднує 310 кооперативних організацій із 104 країн (приблизно 3 млн кооперативів), які забезпечують робочими місцями близько 10% всього зайнятого населення у світі (тобто більше, ніж ТНК) та обслуговують половину жителів планети. Обороти 300 найбільших кооперативів перевищує 2,1 трлн дол. США [17]. МКА є однією з найбільших у світі недержавних інституцій за кількістю населення, чий інтерес вона представляє, – в межах МКА членами кооперативів є 1,2 млрд осіб (12% населення планети) [16, с. 25].

МКА був створений 19 серпня 1895 р. у Лондоні в межах роботи першого кооперативного конгресу і є однією з небагатьох міжнародних організацій, що пережила дві світові війни. На першому кооперативному конгресі були присутні делегати з 13-ти країн (Англії, Австралії, Аргентини, Бельгії, Голландії, Данії, Індії, Італії, Німеччини, Сербії, США, Франції та Швейцарії), які визначили цілі МКА стосовно обміну інформацією, розвитку міжнародної торгівлі, а також принципи співробітництва.

Сучасні напрями діяльності МКА виражає його організаційна структура, яка охоплює всі регіони світу, а також галузі, в яких функціонують кооперативи. Головними секторальними підрозділами МКА є: Міжнародна кооперативна сільськогосподарська організація (ICAO), Міжнародна організація рибальських кооперативів (ICFO), Міжнародна організація промислових, мистецьких і сервісних виробничих кооперативів (CICOPA), Міжнародна організація кооперативів охорони здоров'я (INCO), Світові споживчі кооперативи (CCW), Міжнародна організація житлових кооперативів (CHI), Міжнародна кооперативна банківська асоціація (ICBA), Міжнародна федерація кооперативного і взаємного страхування (ICMIF) [17]. З 1992 р. в межах МКА функціонувала Міжнародна кооперативна асоціація з туризму (TICA), яка припинила свою діяльність у 2011 р. Пріоритети розвитку МКА можна прослідкувати в межах діяльності його окремих комітетів. До них належать комітет з гендерної рівності (ICA GEC), комітет кооперативних досліджень (ICACCR), комітет кооперативного права (ICA-CLC), молодіжна мережа та міжнародна платформа розвитку кооперативів [16].

МКА має 4 регіональних бюро (європейське, африканське, американське і азійсько-тихоокеанське). У європейському регіоні МКА визнав своїм регіональним підрозділом і представником об'єднання «Європейські кооперативи», яке було створене 1 березня 2005 р. Регіональна структура членів МКА протягом останніх 25-ти років (табл. 1) свідчить про зростання чисельності кооперативних організацій в Африці, Америці та Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР) і про незначне скорочення чисельності кооперативних організацій в Європі. Загалом за період 1994-2018 рр. кількість кооперативних організацій, що є членами МКА, зросла на 41,6% (з 221 до 313).

Вказані тенденції можна пояснити бурхливим розвитком кооперативного руху в Африці, Америці та АТР під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр. та у посткризовий період, оскільки кооперативи продемонстрували високу ефективність і життєздатність під час кризових процесів у світовій економіці. Незначне зменшення чисельності кооперативних організацій в країнах Європи пояснюється насамперед процесами трансформації кооперативних систем у постсоціалістичних країнах, тенденціями до укрупнення та об'єднання кооперативного бізнесу, а також виходом з МКА низки європейських кооперативних організацій, які мали статус асоційованих членів.

Сьогодні МКА активно співпрацює з національними урядами і міжнародними організаціями з метою створення політичного, правового та нормативного середовища, що сприяє зростанню і розвитку кооперативного руху. МКА має індивідуальні угоди про партнерство з Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (FAO), Міжнародною організацією праці (ILO) та бере участь у Міжурядовій робочій групі ООН з питань соціальної та солідарної економіки. Починаючи з 1971 р., МКА є членом-засновником Комітету сприяння та просування кооперативів (COPAC) – багатостороннього партнерства глобальних державних та приватних інституцій.

Таблиця 1

Регіональна структура членів МКА у 1994-2018 рр. (за кількістю кооперативних організацій-членів)

Рік	Регіональна приналежність організацій-членів					Всього	Нові члени	Вибулі члени
	Африка	Америка	АТР	Європа	міжнародні			
1994	29	33	59	92	8	221	9	15
1995	28	33	58	89	7	215	10	7
1996	27	36	58	90	7	218	19	8
1997	24	50	59	89	7	229	22	14
1998	20	62	63	88	4	237	13	9
1999	21	69	60	87	4	241	18	17
2000	23	72	56	87	4	242	21	12
2001	28	76	54	89	4	251	4	22
2002	24	63	51	91	4	233	4	1
2003	24	65	51	92	4	236	10	7
2004	24	61	52	85	4	226	8	30
2005	22	62	54	77	1	216	10	9
2006	22	66	57	84	1	230	12	11
2007	19	68	57	79	1	224	9	3
2008	12	69	59	77	1	218	9	15
2009	18	74	63	78	2	235	30	11
2010	20	74	69	80	2	245	14	6
2011	23	82	76	82	3	266	29	8
2012	23	84	78	82	3	270	16	12
2013	24	87	79	77	4	271	12	11
2014	27	97	84	71	4	283	26	14
2015	28	99	88	71	4	290	21	14
2016	28	98	93	75	5	299	19	10
2017	33	98	97	73	5	306	17	10
2018	36	96	104	73	4	313	5	1

Побудовано за: [17; 18].

Необхідно наголосити на ефективній співпраці МКА та ООН. Починаючи з 1946 р., МКА став першою неурядовою організацією, яка почала брати участь у дискусіях на високому рівні стосовно кооперативного руху у статусі консультанта в роботі Економічної та соціальної ради ООН (ECOSOC). Така співпраця мала наслідком визнання та активне пропагування кооперативних ідей та цінностей зі сторони ООН. Так, генеральний секретар ООН Пан Гі-мун 4 липня 2009 р. у Нью-Йорку у своїй доповіді з нагоди Міжнародного дня кооперативів [23] закликав уряди та громадянське суспільство у всіх країнах світу визнати корисність кооперативів і співпрацювати з ними як із виключно важливими партнерами в інтересах підйому глобальної економіки та досягнення погоджених на міжнародному рівні цілей розвитку. У Резолюції ООН від 11 лютого 2010 р. № 64/136 «Кооперативи у процесі соціального розвитку» [17] Генеральна Асамблея визнала важливий внесок і потенційні можливості всіх видів кооперативів у сфері діяльності, спрямованої на реалізацію та вирішення завдань Всесвітніх зустрічей на вищому рівні зі стійкого розвитку.

Аналізуючи сформовані МКА концептуальні засади розвитку міжнародного кооперативного руху, можна виокремити декілька найважливіших чинників кооперативної моделі господарської діяльності. Насамперед це використання на практиці принципів кооперативного бізнесу, що сприяє високій мотивації і віддачі працівників, підтримці власної кооперативної ідентичності. Модель розвитку кооперативного бізнесу базується на розроблених МКА сучасних кооперативних принципах, до яких відносяться [17]:

- добровільне і відкрите членство;
- демократичний контроль зі сторони членів;
- участь членів в економічній діяльності кооперативів;
- автономія і незалежність;
- освіта, професійна підготовка і інформація;

- співпраця між кооперативами;
- турбота про суспільство.

Стратегічні засади діяльності МКА еволюціонують та корегуються у відповідності із змінами у глобальному соціально-економічному середовищі. Так, найважливішими стратегічними завданнями МКА, які були визначені на період 2009-2012 рр., були [18]:

- консолідація і збільшення чисельності членів;
- збільшення впливу кооперації на глобальному рівні шляхом просування кооперативної ідеї;
- розвиток сильних кооперативних підприємств з метою соціального і економічного прогресу;
- підвищення ефективності управління шляхом розвитку людського капіталу і підтримки міжнародних інституцій.

Визнаючи значний внесок кооперативного руху у глобальний соціально-економічний розвиток, ООН спільно з МКА у 2013 р. розробили і підтримали реалізацію програми виведення кооперативного бізнесу на новий рівень – проект «Бачення 2020 року», спрямований на те, щоби до 2020 р. кооперативи стали [11, с. 3]:

- визнаним лідером в сфері економічної, соціальної і екологічної стійкості;
- моделлю, якій будуть надавати перевагу прості громадяни;
- найбільш швидко зростаючою формою бізнесу.

Наголосимо, що, враховуючи масштаби, динаміку розвитку та значення міжнародного кооперативного руху для світової економіки, вже станом на 2019 р. можна стверджувати про повне досягнення визначених у програмі «Бачення 2020 року» стратегічних завдань. На сьогоднішній день розпочався новий стратегічний проект, який реалізується МКА спільно з ООН, під назвою «Co-ops for 2030 campaign». Мета цієї глобальної кампанії – активне залучення кооперативів до реалізації Глобальних цілей сталого розвитку ООН. В її межах визначено 17 цілей сталого розвитку, в яких кооперативи можуть проявити себе у найбільшій мірі. Визначені цілі згруповані у три основні сфери дій: викорінювання бідності, покращення доступу до основних товарів та послуг та захист довкілля. У межах кожного напрямку дій виокремлено відповідні цілі і кооперативам пропонується зареєструватися на порталі coopsfor2030.coop, взяти на себе зобов'язання щодо їх досягнення та запропоновано показники для відстеження результативності діяльності.

Основні напрями, проблеми та пріоритети розвитку міжнародного кооперативного руху як чинника сталого розвитку можна простежити за тематикою Міжнародного кооперативного дня (англ. International Co-operative Day), святкування якого було запроваджено МКА ще у 1923 р. У 1993-1994 рр. ООН з нагоди 100-річчя МКА, яке відзначалося у 1995 р., запропонувала у своїх резолюціях № 47/90 від 16 грудня 1992 р. [21] та № 49/155 від 23 грудня 1994 р. [22] урядам, міжнародним організаціям, спеціалізованим установам і національним та міжнародним кооперативним організаціям щорічно відзначати Міжнародний день кооперативів (на інших офіційних мовах ООН: англ. International Day of Cooperatives, ісп. Día Internacional de las Cooperativas, фр. la Journée internationale des coopératives) у першу суботу липня, починаючи з 1994 р.

Метою Міжнародного дня кооперативів є привертання уваги світової громадськості до кооперативів і сприяння розширенню партнерських зв'язків між міжнародним кооперативним рухом і іншими суб'єктами міжнародного права, включаючи уряди та неурядові організації на всіх рівнях. У своєму посланні у 2006 р. Генеральний секретар ООН наголосив на важливості проведення заходів Дня кооперативів для сприяння миру та світового розвитку, оскільки кооперативи, засновані на спільних зусиллях, сприяють укріпленню довіри між людьми. Починаючи з 1995 р., МКА та ООН визначають, як правило навесні, тему Міжнародного дня кооперативів. Тематика дня кооперативів починаючи з 2000 р. (табл. 2) свідчить про їх узгодженість з Глобальними цілями сталого розвитку ООН, а також про особливу увагу до вирішення глобальних проблем людства і пошуку альтернативних інструментів покращання людського розвитку з використанням кооперативних ідей та принципів.

В межах діяльності європейського регіонального підрозділу МКА – об'єднання європейських споживчих кооперативів EuroCoop, члени якого є одними з найбільших гравців на європейському роздрібному ринку, було сформульовано 7 складових (індикаторів) соціально-відповідального бізнесу, на які зорієнтована сучасна європейська кооперативна модель ведення бізнесу (“бізнесу з людським обличчям”), а саме [15, с. 4-5]:

1. Люди (фундаментальна складова бізнес-моделі, у полі зору якої знаходяться члени та працівники кооперативів, клієнти, охорона здоров'я, безпека, навчання та розвиток, компенсації, волонтерство, задоволення потреб, доступ до послуг).
2. Продукти (товари або послуги організації, маркетинг, маркування, ланцюжок поставок та взаємодія з постачальниками, кодекси поведінки та сталий розвиток).

3. Цінності (цінності та принципи, що лежать в основі організації, корпоративна соціальна відповідальність в організації, щоденне впровадження її принципів і їх моніторинг).

4. Охорона навколишнього середовища (екологічні або зелені ініціативи, зокрема у сфері поновлюваних джерел енергії, управління відходами, транспорту, використання енергії, зміни клімату, раціонального використання паперу, турботи про тварин і біорізноманіття, а також дослідження та зелений маркетинг).

5. Громадськість (місцеві та національні ініціативи щодо молоді, охорони здоров'я, освіти, зайнятості, культури, спонсорства, партнерства з державними та недержавними організаціями).

6. Демократія (фундаментальна відмінна риса кооперативної бізнес-моделі, що стосується членства та демократичного управління, представництва у правлінні, дивідендів, освіти, навчання, задоволення потреб).

7. Розвиток (впровадження міжнародних ініціатив, підтримка і співпраця з іншими кооперативами, філантропія, обмін досвідом, робота з державними та недержавними громадськими організаціями, ліквідація наслідків стихійних лих, покращання доступу до продуктів).

Таблиця 2

Тематика Міжнародного дня кооперативів у 2000-2019 рр.

Рік	Тема Міжнародного дня кооперативів
2000	Кооперативи і стимулювання зайнятості
2001	Кооперативні переваги у третьому тисячолітті
2002	Суспільство і кооперативи: взаємодія у суспільних інтересах
2003	Кооперативи неминуче стимулюють розвиток! Вклад кооперативів у досягнення цілей розвитку тисячоліття ООН
2004	Кооперативи сприяють справедливій глобалізації: створення можливостей для всіх
2005	Мікрофінансування – це наш бізнес! Кооперування долає бідність
2006	Кооперативи на службі будівництва миру
2007	Кооперативні цінності та принципи для корпоративної соціальної відповідальності
2008	Протидія зміні клімату через кооперативний рух
2009	Стимулювання світової економіки за допомогою кооперативів
2010	Кооперативне підприємство розширює права та можливості жінок
2011	Молодь – майбутнє кооперативних підприємств
2012	Кооперативні підприємства будують кращий світ
2013	Кооперативні підприємства залишаються сильними під час кризи
2014	Кооперативні підприємства забезпечують сталий розвиток для всіх
2015	Вибери кооперативи, вибери рівність
2016	Кооперативи: здатність діяти задля стійкого майбутнього
2017	Кооперативи гарантують, що ніхто не залишиться наодинці
2018	Стабільні громади через кооперативи
2019	Кооперативи за гідну працю

За: складено автором

Отже, на європейському континенті реалізація кооперативної моделі ведення бізнесу забезпечує соціальну спрямованість діяльності кооперативів, дозволяє щоденно втілювати у життя кооперативні цінності при здійсненні господарської діяльності та забезпечувати ідентичність, яка відрізняє кооперативні підприємства та організації від економічних суб'єктів інших форм власності.

Сьогодні важливою передумовою розвитку міжнародного економічного співробітництва споживчої кооперації, яка є провідним кооперативним сектором економіки України, є її участь у міжнародному кооперативному русі. Укркоопспілка як повноправний член МКА з 1992 р. активно сприяє розвитку і укріпленню світового кооперативного руху, намагається використовувати досвід кооперативних організацій інших країн світу. У відповідності з глобальними стратегічними цілями МКА щодо посилення консолідації його членів споживча кооперація України підтримує партнерські відносини з більшістю національних кооперативних організацій МКА, окрім того, бере активну участь у роботі його спеціалізованих комітетів, регіональних та галузевих підрозділів (об'єднань Світові споживчі кооперативи (CCW), Єврокооп (EuroCoop), Кооперативи Європи (Co-operatives Europe)), членом яких вона є, організовує

прийом іноземних делегацій, що відвідують нашу країну для ознайомлення з діяльністю української кооперації. Організовані Укркоопспількою численні міжнародні науково-практичні конференції збирають велику кількість учасників з різних країн світу, в тому числі на таких конференціях були присутні представники вищого керівництва МКА.

На нашу думку, пріоритетним напрямом міжнародної інтеграції споживчої кооперації України повинна стати не лише активна участь у діяльності регіональних та галузевих підрозділів МКА, але і використання їх як платформи для налагодження дво- та багатосторонніх торговельно-економічних зв'язків з зарубіжними кооперативними організаціями на довготривалій основі. При цьому важливими напрямами такої співпраці, яку доцільно координувати на рівні регіональних та галузевих підрозділів МКА, повинні стати:

- ціловий пошук ділових партнерів серед кооперативних підприємств для реалізації спільних зовнішньоторговельних, інвестиційних та інноваційних проектів;
- налагодження взаємних поставок товарів народного споживання (у тому числі шляхом випуску товарів на умовах "private label");
- створення спільних підприємств у сферах інноваційного виробництва, спільного експорту та імпорту високоліквідних товарів з інших країн, інтернет-торгівлі, надання інформаційних, лізингових, транспортних, інжинірингових та інших видів послуг;
- спільна участь у програмах міжнародної технічної допомоги, у тому числі в межах реалізації проектів транскордонного співробітництва;
- розвиток перспективних напрямів міжнародного туризму з використанням туристичної інфраструктури кооперативів;
- активна спільна діяльність у сфері альтернативної енергетики (у тому числі виробнича, дослідницька, інформаційна, просвітницька тощо), залучення для реалізації таких проектів коштів грантових фондів та програм;
- спільна дослідницька діяльність, спрямована на розробку рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності кооперативів, у тому числі у нових інноваційних сферах діяльності, залучення в кооперацію нових членів, зокрема молоді.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Сьогодні існують всі необхідні сприятливі інституційні передумови для розвитку міжнародного кооперативного руху як фактору сталого розвитку національних економік. Як переконливо свідчить зарубіжний досвід, суттєвими чинниками успішної діяльності кооперативних систем в умовах глобальної економіки є використання існуючої єдності міжнародного кооперативного руху, його економічного та соціального потенціалу, можливостей розширення міжнародного співробітництва шляхом участі у діяльності регіональних та галузевих підрозділів МКА. Тому подальший розвиток кооперативного сектору у світі буде суттєво залежати від налагодженої системи співробітництва у межах діяльності міжнародних кооперативних інституцій. Цьому сприятиме ефективна діяльність МКА як потужної міжнародної інституції, що гнучко реагує на глобальні виклики сьогодення. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розробка стратегії і тактики міжнародної інтеграції кооперативного сектору економіки України шляхом реалізації зовнішньоторговельних, інвестиційних та інноваційних проектів спільно з іншими членами МКА.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апопій В. В. Внутрішня торгівля та АПК України: ефективність взаємодії : монографія / В. В. Апопій. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2007. – 368 с.
2. Бабенко С. Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці : монографія / С. Г. Бабенко. – К. : Наукова думка, 2003. – 332 с.
3. Балабан П. Ю. Національний кооперативний рух в економіці ринкового типу [Текст] : монографія / П. Ю. Балабан, А. М. Соколова ; Вищ. навч. закл. Укоопспільки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі" (ПУЕТ). – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 221 с.
4. Гончаренко В. В. Основи діяльності кооперативних організацій. Вітчизняний та зарубіжний досвід : навчальний посібник / В. В. Гончаренко, А. О. Пантелеймоненко. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 59 с.
5. Гороховський І. Л. Перспективи розвитку європейської споживчої кооперації в умовах глобальних викликів сучасності / І. Л. Гороховський // Економіст. – 2019. – № 11. – С. 24-31.
6. Даниленко А. С. Сільськогосподарська кооперація: зарубіжний досвід та перспективи впровадження у вітчизняну практику [Текст] : монографія / Даниленко А. С. [та ін.]. – Біла Церква : Білоцерк. нац. аграр. ун-т, 2011. – 259 с.

7. Манжура О. В. Проблеми і перспективи становлення кооперативної моделі національного господарства [Текст] : монографія / О. В. Манжура ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – 291 с.
8. Кооперація в аграрній сфері виробництва / Українська академія держ. управління при Президенті України; Український НДІ продуктивності АПК / [П. Т. Саблук, В. В. Зіновчук, Ю. Я. Лузан та ін.]. – К. : УАДУ, 2003. – 72 с.
9. Споживча кооперація України: від зародження до сьогодення [Текст] : монографія / [М. Аліманов та ін. за заг. ред. С. Гелея]. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2013. – 972 с.
10. Birchall J. Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis. Sustainable Enterprise Programme / International Labour Office, Job Creation and Enterprise Development Department / J. Birchall, L. Hammond-Ketilson. – Geneva : ILO, 2009. – 38 p.
11. The Blueprint for a Co-operative Decade / Cliff Mills and Will Davies. – ICA, 2013. – 40 p.
12. Borzaga C. The Oxford Handbook of Mutual, Co-operative and Co-owned Businesses / C. Borzaga, J. Michie, J. R. Blasi. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – 704 p.
13. Cocolina C. The Power of Cooperation / C. Cocolina. – Brussels : Cooperatives Europe, 2017. – 128 p.
14. Cooperatives Europe. A cooperative year in review. Annual Report, April 2018-May 2019. – Brussels, 2019. – 24 p.
15. EuroCoop. Annual Report 2016-2018. – Brussels, 2016-2018.
16. Eum H. Cooperatives and Employment : Second Global Report / H. Eum. – CICOPA, 2017. – 115 P.
17. International Cooperative Alliance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ica.coop>.
18. International Cooperative Alliance. Annual Report 2008-2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ica.coop>.
19. Lord B. Annual Report Readership and Understanding: a Co-operative Perspective / B. Lord, Y. Shanahan, A. Robb // Journal of Co-operative Studies. – 2005. – № 38/2. – P. 5-21.
20. Münkner H.-H. Better Together. Management, morals and co-operation in times of globalisation / H.-H. Münkner // Journal of Co-operative Studies. – 2006. – № 39/1. – P. 16-23.
21. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 47/90 “The Roles of cooperatives in the light of the new economic and social trends”: 16 December 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/>.
22. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 49/155 “The Roles of cooperatives in the light of the new economic and social trends”: 23 December 1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/>.
23. United Nations. Secretary-General. Message from the Secretary-General on the International Day of Cooperatives: 4 July 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/esa/socdev/social/intldays/IntlCoops/.
24. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 64/136 “Cooperatives in social development”: 11 February 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.copac.coop/publications/un/a64r136e.pdf.

REFERENCES

1. Apopij, V. V. (2007)/ Vnutrishnia torhivlia ta APK Ukrainy: efektyvnist' vzaïemodii : monohrafiia, Vydavnytstvo L'vivs'koi komertsijnoi akademii, Lviv, 368 s.
2. Babenko, S. H. (2003)/ Transformatsiia kooperatyvnykh system u perekhidnij ekonomitsi: monohrafiia, Naukova dumka, K. – 332s.
3. Balaban, P. Yu. And Sokolovs, A. M. (2013). Natsional'nyj kooperatyvnyj rukh v ekonomitsi rynkovoho typu [Tekst] : monohrafiia / Vysch. navch. zakl. Ukoopsilky "Poltav. un-t ekonomiky i torhivli" (PUET), PUET, Poltava. – 221 s.
4. Honcharenko, V. V. Aand Pantelejmonenko, A. O. (2012). Osnovy diial'nosti kooperatyvnykh orhanizatsij. Vitchyzniansyj ta zarubizhnyj dosvid: navchal'nyj posibnyk / , PUET, Poltava. – 59 s.
5. Horokhovs'kyj, I. L. (2019). Perspektyvy rozvytku ievropejs'koi spozhyvchoi kooperatsii v umovakh hlobal'nykh vyklykiv suchasnosti , Ekonomist, № 11. – s. 24-31.
6. Danylenko, A. S. (2011). Sil'skohospodars'ka kooperatsiia: zarubizhnyj dosvid ta perspektyvy vprovadzhennia u vitchyznianu praktyku [Tekst] : monohrafiia, Bilotserk. nats. ahrar. un-t, Bila Tserkva, 259 s.
7. Manzhura, O. V. (2015). Problemy i perspektyvy stanovlennia kooperatyvnoi modeli natsional'noho hospodarstva [Tekst] : monohrafiia, Kласych. pryvat. un-t, KPU, Zaporizhzhia, 291 s.
8. Sabluk, P. T., Zinovchuk, V. V., Sabluk, P. T. Ta in. (2003). Kooperatsiia v ahrarnij sferi vyrobnytstva / Ukrains'ka akademiia derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy; Ukrains'kyj NDI produktyvnosti ahropromysloвого комплексу, UADU, K., 2003. – 72 s.
9. Spozhyvcha kooperatsiia Ukrainy. Vid zarodzhennia do s'ohodennia : monohrafiia, za zah. red. S. Helei (2013). Vyd-vo L'vivs'koi komertsijnoi akademii, Lviv. – 976 s.
10. Birchall J. and L. Hammond-Ketilson (2009). Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis. Sustainable Enterprise Programme / International Labour Office, Job Creation and Enterprise Development Department, ILO, Geneva, 2009. – 38 p.
11. The Blueprint for a Co-operative Decade (2013), Cliff Mills and Will Davies. – ICA, 40 p.

12. Borzaga C. and Blasi R. (2017). *The Oxford Handbook of Mutual, Co-operative and Co-owned Businesses*, Oxford University Press, Oxford, 704 p.
13. Cocolina C. (2017). *The Power of Cooperation* / C. Cocolina. – Brussels : Cooperatives Europe, 2017. – 128 p.
14. Cooperatives Europe. *A cooperative year in review. Annual Report, April 2018-May 2019* (2019). Brussels, 24 p.
15. EuroCoop. *Annual Report 2016-2018*. – Brussels, 2016-2018.
16. Eum H. (2017), *Cooperatives and Employment : Second Global Report*, CICOPA, 115 p.
17. International Cooperative Alliance, available at: <https://www.ica.coop>.
18. International Cooperative Alliance. *Annual Report 2008-2018*, available at: <https://www.ica.coop>.
19. Lord B. , Shanahan, Y and Robb A. (2005). *Annual Report Readership and Understanding: a Co-operative Perspective*, *Journal of Co-operative Studies*. № 38/2, p. 5-21.
20. Münkner H.-H. (2006). *Better Together. Management, morals and co-operation in times of globalisation*, *Journal of Co-operative Studies*. № 39/1, p. 16-23.
21. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 47/90 “The Roles of cooperatives in the light of the new economic and social trends”: 16 December 1992, available at: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/>.
22. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 49/155 “The Roles of cooperatives in the light of the new economic and social trends”: 23 December 1994, available at: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/>.
23. United Nations. Secretary-General. *Message from the Secretary-General on the International Day of Cooperatives: 4 July 2009*, available at: www.un.org/esa/socdev/social/intldays/IntlCoops/.
24. United Nations. General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly 64/136 “Cooperatives in social development”: 11 February 2010, available at: www.copac.coop/publications/un/a64r136e.pdf.